

Correctievoorschrift HAVO

2009

tijdvak 2

economie

tevens oud programma

economie 1,2

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o. Voorts heeft de CEVO op grond van artikel 39 van dit Besluit de *Regeling beoordeling centraal examen* vastgesteld (CEVO-02-806 van 17 juni 2002 en bekendgemaakt in Uitleg Gele katern nr 18 van 31 juli 2002).

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door de CEVO.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door de CEVO.

De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.

- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de CEVO-regeling van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
 - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;

- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal punten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
 - 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
 - 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
 - 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan de CEVO. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
 - 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
 - 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 57 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen punten afgetrokken. Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één punt afgetrokken tot een maximum van drie punten voor het hele examen.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opmerking

Algemene regel 3.6 is ook van toepassing als gevraagd wordt een gegeven antwoord toe te lichten, te beschrijven en dergelijke.

Opgave 1

1 maximumscore 1

2001

2 maximumscore 2

- Voorbeelden van een juist antwoord zijn:
 - meer faciliteiten voor stages
 - de mogelijkheden van internet gebruiken om vraag en aanbod bij elkaar te brengen
 - meer voorlichting geven over de arbeidsmarkt aan schoolverlaters
- Uit de toelichting moet blijken dat door de genoemde maatregel de zoektijd naar een baan afneemt

1

1

3 maximumscore 2

pijl C

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Een verklaring waaruit blijkt dat als werkzoekenden sneller een baan vinden, zowel het werkloosheidspercentage als het vacaturepercentage omlaag gaat.

4 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat een verlaging van bijstandsuitkeringen / een verhoging van het minimumloon ertoe kan leiden dat mensen met een uitkering eerder betaald werk accepteren.

5 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat het gaat om (hogere) vergoedingen van reiskosten / verhuiskosten, waardoor het accepteren van een baan op grotere afstand van de huidige woonplaats minder bezwaarlijk wordt.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 2

6 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat een beperking van de loonkostenstijging (per product, bij doorberekening) kan leiden tot een verbetering van de internationale concurrentiepositie, waardoor de export groeit.

7 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat een toename van de export tot extra productie en inkomen leidt, wat weer leidt tot extra bestedingen door consumenten en bedrijven, waardoor productie en inkomen verder stijgen.

8 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Een antwoord waaruit blijkt dat de belastingontvangsten toenemen doordat de inkomens toenemen 1
- Een antwoord waaruit blijkt dat de uitgaven van de overheid afnemen doordat de werkloosheid afneemt 1

9 maximumscore 2

de toename van de investeringen.

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Een verklaring waaruit blijkt dat investeringen leiden tot een toename van de productiecapaciteit waardoor toenemende bestedingen minder snel de productiecapaciteit overtreffen.

Opgave 3

10 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- het heffen van inkomstenbelasting met progressieve tarieven

Een voorbeeld van een juiste toelichting is:

Een toelichting waaruit blijkt dat personen met een hoger inkomen relatief meer belasting betalen.

- het uitkeren van inkomensoverdrachten aan vooral lagere inkomensgroepen

Een voorbeeld van een juiste toelichting is:

Een toelichting waaruit blijkt dat personen met geen of een laag (primair) inkomen een uitkering krijgen, waardoor zij een hoger (secundair) inkomen ontvangen.

11 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat roken een nadelig gevolg voor de welvaart van niet-rokers kan hebben en dat dit effect (als de overheid geen accijns heft) niet in de prijs van tabak is opgenomen.

12 maximumscore 2

Voorbeelden van een juiste verklaring zijn:

- Een verklaring waaruit blijkt dat hogere inkomens een relatief groot deel van hun inkomen sparen.
- Een verklaring waaruit blijkt dat hogere inkomens een relatief groot deel van hun inkomen besteden in het buitenland.

13 maximumscore 2

lager

Uit de verklaring moet blijken dat het aandeel van de vijfde inkomensgroep in het secundaire inkomen hoger is dan dat van de derde inkomensgroep, zodat het belastingbedrag een kleiner aandeel uitmaakt.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 4

14 maximumscore 6

Te beoordelen aspect:

- a De manier waarop het vrijlaten van de wisselkoers leidt tot een stijging van de wisselkoers van de yuan is correct uitgewerkt.

Te denken valt aan:

Door het overschot op de betalingsbalans van China is de vraag naar de yuan (op de valutamarkt) groter dan het aanbod.

- b Het gevolg van de koersstijging voor de concurrentiepositie van de Europese bedrijven op de Chinese markt is correct uitgewerkt.

Te denken valt aan:

Doordat Chinezen minder yuans hoeven te betalen voor een euro, zullen de prijzen van Europese producten in yuans dalen.

Het gekozen aspect is correct uitgewerkt.

Te denken valt aan:

- 1 De Chinese overheid kan de belastingen verlagen, waardoor het besteedbare inkomen van de burgers stijgt en de bestedingen zullen stijgen, hetgeen tot een toename van de import zal leiden.
- 2 Het wordt voor Europese bedrijven gemakkelijker de productie naar China te verplaatsen en daarmee de loonkosten te drukken / de Chinese markt te bereiken.
- 3 De zwakkere onderhandelingspositie van werknemers in China kan tot een beperking van de stijging van de loonkosten (per product) leiden.

Indien de onderdelen van de brief niet logisch op elkaar aansluiten en/of het gebruikte aantal woorden te veel afwijkt van de eis

-1

Opmerking

Noteer voor elk aspect 0, 1 of 2 punten:

0 → (vrijwel) geheel fout

1 → bij twijfel

2 → (vrijwel) geheel goed

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 5

15 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$€ 203 - € 22 - € 120 - € 42 + € 12 = € 31$$

16 maximumscore 2

de aanbodkant van de arbeidsmarkt

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Een verklaring waaruit blijkt dat het wegvallen van voordelen ertoe leidt dat mensen minder snel bereid zijn hun arbeid beschikbaar te stellen.

17 maximumscore 2

minder inkomensafhankelijk

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Een verklaring waaruit blijkt dat als het voordeel van inkomensafhankelijke maatregelen bij een laag inkomen minder groot is, het wegvallen van dit voordeel bij een stijging van het netto-inkomen minder sterke gevolgen heeft.

18 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat het gaat om mensen met een hoger arbeidsinkomen dan dat van de doelgroep.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 6

19 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:
 $7.000 + 42.000 - 44.000 = 5.000$

20 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:
 $\frac{106,5}{104,2} \times 100 = 102,2 \rightarrow 2,2\%$

Opmerkingen

- Voor de berekening $6,5\% - 4,2\% = 2,3\%$ 1 punt toekennen.
- Voor een juiste berekeningswijze met de prijsindex van de horeca 1 punt toekennen.

21 maximumscore 2

uit statistiek 4

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Een verklaring waaruit blijkt dat in de horeca de verhouding tussen de werkgelegenheid in personen en de werkgelegenheid in arbeidsjaren groter is dan in Nederland.

Opmerking

Een antwoord met behulp van een berekening ook goed rekenen.

22 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- statistiek 4

Een voorbeeld van een juiste toelichting is:

Een toelichting waaruit blijkt dat de werkgelegenheid in 2003 is gedaald zodat er (bij een gelijkblijvend arbeidsaanbod) per vacature meer personeel beschikbaar is.

- statistiek 1

Een voorbeeld van een juiste toelichting is:

Een toelichting waaruit blijkt dat het aantal openstaande vacatures in 2003 is gedaald, waaruit blijkt dat horecawerkgevers gemakkelijker aan personeel kunnen komen.

23 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$\frac{110,6}{104,8} \times \text{€ } 1.600 = \text{€ } 1.688,55$$

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 7

24 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat de sociale premies kunnen stijgen en dat door een stijging van de loonkosten (bij doorberekening in de verkoopprijs) Nederlandse producten ten opzichte van buitenlandse duurder kunnen worden.

25 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat een WAO-uitkering wordt beëindigd in verband met het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd.
- Een antwoord waaruit blijkt dat een WAO-uitkering wordt beëindigd in verband met het overlijden van de persoon die recht had op een WAO-uitkering.

26 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:
 $306.940 + 32.240 - 50.420 = 288.760$

27 maximumscore 1

in 2001

28 maximumscore 2

groter

Uit de verklaring moet blijken dat een grotere instroom in personen gepaard gaat met een gelijkblijvende instroom in procenten van de vrouwelijke beroepsbevolking.

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per school in het programma WOLF.
 Zend de gegevens uiterlijk op 26 juni naar Cito.